

نقش بسیج در حماسه سیاسی و اقتصادی با تاکید بر آراء و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

میثم فرزین^۱

چکیده

نامگذاری سال 1392 با تدبیر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به نام «حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی» نشان از درایت و هوشمندی ایشان و اشراف معظم‌له بر وضعیت داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی جهان دارد. بسیج مستضعفین در هر شرایطی خود را مخاطبین اصلی تدابیر و فرامین ولایت دانسته و در عمل به منویات و رهنمودهای ایشان پیش قدم می‌باشند. هدف این نوشتار پاسخ به این سوال است که بسیج در تحقق حماسه سیاسی و اقتصادی چه نقشی می‌تواند ایفا نماید؟ در این راستا بر اساس روش تحلیل محتوا سعی شده است به این سوال پاسخ داده شود. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که حداکثرسازی مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی انقلاب اسلامی نظیر انتخابات، راهپیمایی‌ها و استقبال از مسئولان ارشد نظام و همچنین حضور فعال بسیج در عرصه دیپلماسی عمومی از جمله مصادیق نقش آفرینی بسیج در عرصه حماسه سیاسی خواهد بود. در عرصه حماسه اقتصادی نیز کمک مؤثر این نهاد عظیم مردمی به دولت در خنثی نمودن تحریم‌ها و اجرای اقتصاد مقاومتی و محرومیت زدایی از جمله موارد حضور بسیج در این مهم خواهد بود.

واژگان کلیدی: حماسه، حماسه سیاسی، حماسه اقتصادی، بسیج، اندیشه دفاعی، امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

مقدمه

بیان مسأله

مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تعیین سیاستهای کلی نظام از اختیارات مقام رهبری می‌باشد و بر همین اساس مقام معظم رهبری با هدف جهت‌دهی به دستگاه‌ها، نهادها و کلیه آحاد مردم با در نظر گرفتن شرایط و اقتضائات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به تعیین شعار سال می‌نمایند. شعار سال 1392 توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به نام «حماسه سیاسی و اقتصادی» نامگذاری شده است. بدیهی است که لازمه تحقق هر انتظاری، شناخت دقیق و عمیق موضوع مورد نظر می‌باشد. حماسه‌ها همواره در تاریخ جاودانه و ماندگار بوده و در خاطر انسان نقش آفرینی و شورانگیزی می‌کنند. حماسه‌هایی همچون حماسه حسینی در تاریخ اسلام و حماسه‌های بزرگی همانند پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و شرکت پرشور مردم در انتخابات‌های مختلف، در تاریخ انقلاب اسلامی نقش ماندگاری داشته‌اند، به طوری که

1- دانشجوی کارشناسی‌ارشد مطالعات دفاعی استراتژیک دانشگاه جامع امام حسین - ME_FARZIN@YAHOO.COM

هرگاه نام حماسه مطرح می‌گردد، قدرت، شکوه، عظمت، شجاعت، اقتدار، همدلی و وحدت ملی در ذهن انسان تداعی می‌گردد. بسیج مستضعفین به عنوان نهادی انقلابی که ولایت‌مداری و عمل به فرامین و منویات مقام معظم رهبری را در سرلوحه اولویتهای خویش قراردادده است، در تحقق این شعار، مسئولیت مهم و بسزایی را بر عهده دارد.

این مقاله از روش تحلیل محتوا با تاکید بر بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی) و با ابزار گردآوری کتابخانه‌ای به دنبال پاسخ به این سوال اصلی خواهد بود که بسیج مستضعفین در تحقق شعار حماسه سیاسی و اقتصادی چه کارکرد و نقشی را می‌تواند ایفا نماید؟

در راستای پاسخ به این سوال سعی گردیده است در حد توان به سوالات فرعی ذیل که روند مقاله در پی پاسخ به آن می‌باشد؛ پاسخ داده شود.

1- حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی چیست؟

2- چه ارتباطی بین حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی وجود دارد؟

3- تصویری از زمانیکه این دو حماسه خلق شده است، چگونه می‌باشد؟

روال پاسخ به سوالات مطرح شده بدین صورت است که نخست در مرحله مفهوم‌شناسی به تبیین مفاهیمی همچون بسیج، حماسه، انواع و کارکردهای آن خواهیم پرداخت و در ادامه به تشریح تفاوت و تمایز حرکت حماسی و غیر حماسی خواهیم پرداخت. از آنجا که به دنبال تبیین نقش بسیج در تحقق حماسه سیاسی و اقتصادی می‌باشیم، با ارائه تعریفی عملیاتی و کاربردی از حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی و تبیین ارتباط آنها، تصویری از تحقق حماسه‌ها را با استفاده از اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی) ترسیم خواهیم نمود. در نتیجه با نگاه به تصویر ترسیم شده، نقشها و کارکردهای بسیج و بسیجیان را در هرچه بهتر محقق شدن حماسه سیاسی و اقتصادی تبیین خواهیم نمود.

روش‌شناسی

این مقاله با استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی نقش بسیج در تحقق حماسه سیاسی و اقتصادی با کنکاش در آراء و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی) می‌پردازد. در این قسمت به تشریح و تبیین روش مذکور می‌پردازیم. به نظر می‌رسد استفاده تاریخی تحلیل محتوا در بُعد علمی آن را می‌توان به بهره‌گیری از تحلیل محتوا در شناخت کلمات، لغات و اصطلاحات کتاب‌های مقدس، مثل تورات، انجیل و قرآن نسبت داد و با توجه به عمق معانی در کتابهای مقدس، مفسران به تحلیل محتوای لغات و مفاهیم آن می‌پرداختند. از سوی دیگر برای تفکیک عباراتی که به متون مقدس نسبت داده شده بود، به واسطه تحلیل محتوا مورد شناسایی قرار می‌گرفت. (ساروخانی، 1382، ج 2، ص 300)

تعریف تحلیل محتوا: تحلیل محتوا، روش تحقیقی است برای گرفتن نتایج معتبر و قابل تکرار از داده‌های استخراج شده از متن (رایف و همکاران، 1385، ص 23). همچنین تحلیل محتوا عبارت است از فنی که به وسیله آن مشخصات خاص پیام به طور روشمند و دقیق برای استنباط علمی شناسایی می‌شوند. دقت و عینیت امر، متضمن آن است که تحلیل، مبتنی بر قواعد مشخصی باشد تا به دانش پژوهان امکان دهد از پژوهش‌های مختلف به نتایج یکسان مورد نظر دست یابند (طالقانی، 1381، ص 95-96). واحدها و طبقات مختلف تحلیل محتوا عبارتند از: کلمه (کوچکترین واحد تحلیل محتوا)، موضوع‌ها (جمله ساده)، شخصیت‌ها یا اسامی، بندها و مقولات یا موارد (همان، 1381، ص 97). محورهای مناسب برای

تحلیل محتوا نیز عبارتند از: گزارش‌های بایگانی شده، اسناد و مدارک، نامه‌ها، خاطرات، مقالات روزنامه‌ها، یادداشت‌های جلسات زنده، فیلم‌ها، برنامه‌های همایش رادیو و تلویزیون.

کاربردهای تحلیل محتوا: معمول‌ترین استفاده از تحلیل محتوایی، توصیف خصوصیات پیام است. این روش کمک می‌کند تا اهداف فرستنده پیام، دلایل ارسال پیام، شناخت اثر پیام بر روی مخاطبان و نتایج مترتب بر آن مورد بررسی قرار گیرد. همچنین در تحلیل محتوا پژوهشگران به دنبال شناخت اثر پیام بر روی مخاطبان و گیرنده آن و نیز شناخت اثر و نویسنده آن با تمرکز بر واژه‌های به کار رفته در متن می‌باشند. از دیگر کاربردهای آن، بررسی جنبه‌هایی از فرهنگ و تغییرات فرهنگی است (طالقانی، 1381، ص 98-99). تحلیل محتوا منحصر به مقوله خاصی نیست، بلکه با توجه به متن محور پژوهش، سلیق و توانایی محقق، می‌توان از مقوله‌های مختلف استفاده کرد که عبارتند از: سبک شناسی متن، موضوع‌بندی مقوله‌ها، مقوله‌بندی ارزشی و مقوله از حیث ساختی. (ساروخانی، 1382، ج 2، ص 301-302)

تحلیل محتوای کمی و تحلیل محتوای معنایی: داده‌های کیفی از روشهای گوناگونی جمع‌آوری می‌شوند که برخی از آنها عبارتند از: یادداشتهای میدانی، مصاحبه‌ها، اسناد پژوهشی، نامه‌ها، متون چاپی، سخنرانی‌های شخصیت‌های سیاسی، پرونده دادرسی‌های قضایی و اشکال بسیار متنوع دیگر. رویکردی که بر پژوهش کیفی حاکم است، بیشتر جنبه

اثبات‌گرایانه و تفسیری به خود می‌گیرد. از این‌رو تحلیل داده‌ها با توجه به آن رویکرد انجام می‌گیرد. (سیدامامی، 1386، ص 461). یکی از اموری که در تحلیل محتوای کیفی باید مورد توجه قرار گیرد، تعیین چارچوب نظری برای تحلیل داده است. (رفیع‌پور، 1382، ص 119)

تحلیل محتوا و نمادهای موجود در متن ممکن است کمی یا محتوایی باشد. نمادهای کمی را می‌توان به واسطه رایانه و نرم‌افزارهای خاص شناسایی کرد، ولی واحدهای معنایی را نمی‌توان به طور آشکار بیان و معرفی کرد که تم^۲ یا موضوع نامگذاری شده است. بنابراین محقق باید کلمات خاص یا معانی کلمه را مورد ارزیابی قرا دهد (طالقانی، 1381، ص 97-98). تفاوت‌های روش پژوهش کمی و کیفی ابتدا از نوع داده‌هایی که در این دو گونه تحقیق به کار گرفته می‌شود تمایز می‌یابد؛ زیرا داده‌های کمی بر آمار و ارقام استوار است در حالیکه داده‌های کیفی از این قاعده متابعت نمی‌کند. علاوه بر این، روشهای تحلیل کمی از منطق و ضوابط معین که مبتنی بر آمار و احتمالات است، پیروی می‌کند. در مقابل، در تحلیل‌های کیفی محقق معمولاً به سادگی دست به نوآوری و ابداع می‌زند و از شیوه‌ای بهره می‌گیرد که در تحلیل داده‌های خود راحت‌تر سود جوید. هر چند این بدان معنا نیست که قواعد کلی بر فرآیند تحقیق را نادیده بگیرند. (سیدامامی، 1386، ص 491-492)

مزایا و معایب تحلیل محتوا: تحلیل محتوا از لحاظ هزینه و به لحاظ زمانی، نسبت به انواع دیگر تحقیقات، بسیار مقرون به صرفه است. به همین دلیل هر پژوهشگر به راحتی می‌تواند به تحلیل محتوای یک موضوع بپردازد. برای تحلیل محتوا به تجهیزات زیادی نیاز نیست. محقق در صورت دستیابی به منابع و اطلاعات می‌تواند به تحلیل آن بپردازد (رضوانی، 1389). از دیگر مزایای تحلیل محتوا این است که در صورت غفلت محقق در ایام انجام کار به راحتی می‌توان بخش مورد غفلت قرار گرفته را بازنگری کرد (ساروخانی، 1382، ج 2، ص 307). فن تحلیل محتوا از این جهت ارزشمند است که از

².Theme

طریق آن می‌توان به تحلیل محتوا و منابعی پرداخت که در زمان‌های گذشته یا در فرهنگهای دیگر تولید شده‌اند؛ زیرا مطالعه این آثار به صورت مستقیم برای ما مقدور نیست و از طریق تحلیل محتوا می‌توان به پردازش اطلاعات در مورد آنها پرداخت. (رضوانی، 1389)

مراحل تحلیل محتوا به ترتیب عبارتند از:

- تعیین اهداف و چارچوب نظری
 - مطالعه با دقت موضوع و تعیین حدود و ثغور آن
 - تعیین جامعه آماری و نمونه تحلیل
 - مطالعه چندین باره نمونه‌های انتخاب شده
 - تصحیح فرضها و فرضیه‌های مطرح شده و احتمالاً جایگزینی فرضیه‌های جدید
 - آزمون فرضیه و نتیجه‌گیری
- توجه به این نکته ضروری است که مقوله‌هایی که تحلیل محتوا بر اساس آن انجام می‌گیرد، بایستی از ویژگی فراگیر، طرد مقابل و همگونی برخوردار باشند. این مقوله‌ها عبارتند از مقوله‌های ساختی، مقوله‌های موضوعی، مقوله‌های ارزشی و... (همان).

مفهوم‌شناسی

◆ مفهوم و کارکرد بسیج

بسیج در مفهوم لغوی به معنای سامان و اسباب‌ساز و سازمان جنگ: عزم و اراده، آماده سفر شدن و آماده ساختن نیروهای نظامی یک کشور برای جنگ می‌باشد. (لغت نامه دهخدا، 1372) بسیج عبارت است از عمل آماده کردن و بالابردن امکانات ملی برای مقابله با هرگونه اوضاع اضطراری (نورایی، 1380، ص 23) به لحاظ جامعه‌شناختی بسیج به جنبش درآوردن توده‌ها و گروه‌های گوناگون اجتماعی در سطوح متفاوت برای مسلط شدن به منابع و رسیدن به اهداف خاصی تعریف شده است. (حبی، 1383، ص 13) در مفهوم سیاسی و اجتماعی بسیج در شرایطی شکل می‌گیرد که نهادها، سازوکارها و روش‌های رسمی و متعارف پاسخگو نمی‌باشد. (ذوالقدر، 1387، 213) به معنای دیگر بسیج، یکی از برکات انقلاب و از پدیده‌های بسیار شگفت‌آور و مخصوص این انقلاب است؛ این هم یکی از آن گنجینه‌های معنوی بی‌پایانی است که امام بزرگوار ما با دید الهی خود و با حکمتی که خدای متعال به او ارزانی کرده بود، برای کشور و ملت و انقلاب ما به یادگار گذاشت. اگر بخواهیم بسیج را در یک تعریف کوتاه معرفی کنیم، باید بگوییم: «بسیج، عبارت است از مجموعه‌ای که در آن، پاک‌ترین انسان‌ها، فداکارترین و آماده به کارترین جوانان کشور، در راه اهداف عالی این ملت و برای به کمال رساندن و به خوشبختی نائل کردن این کشور، جمع شده‌اند.» (بیانات در جمع بسیجیان، 1376/9/5) بسیج مهم‌ترین قالب و شکلی است که مردم پس از پیروزی انقلاب اسلامی به صورت داوطلبانه در آن حضور یافته‌اند و با عضویت در آن در مقاطع حساس از ارزشهای اسلامی و انقلاب دفاع و حمایت کرده‌اند. به این فرمایش مقام معظم رهبری در خصوص جایگاه بسیج باید توجه کرد: «بسیج یعنی متن مردم، آن مردمی که می‌توان امید دفاع از انقلاب را از آنها داشت.»^۳ از سوی دیگر بسیج

^۳ بیانات در دیدار با فرماندهان بسیج، ۱۳۶۹/۹/۱۰

به دلیل فراگیر و مردمی بودن و نقش حساس در تعاملات اجتماعی، سیاسی، نظامی و امنیتی ایفا کردن در کانون توجه قرار دارد. (فرهادی، 1381) نقش مؤثر بسیج بر امنیت داخلی در ابعاد نظامی، فرهنگی و اجتماعی و تأثیر بر مشارکت‌جویی سیاسی مردم در عرصه‌های مشارکت سیاسی و نقش بازدارندگی بسیج در عرصه‌های امنیتی، دفاعی و نظامی چشم‌گیر و سرنوشت‌ساز بوده است. (احسان دوست، 1379) کمک به دستگاه‌های ذریبط در برقراری امنیت پایدار مردمی و کاهش اثرات ناشی از حوادث و بلایای طبیعی و انسانی با ارتقای آمادگی‌های رزمی و دفاعی بسیجیان برای مقابله با تهدیدات احتمالی و تقویت استقامت و پایداری مردمی، دفاع از کوی و برزن و انجام نهضت مقاومت، تأمین نیروهای رزمنده بسیجی یگان‌های رزمی، کمک در انجام عملیات پدافند غیرعامل، دفاع غیرنظامی و امداد و نجات از دیگر کارکردهای یک بسیج مطلوب است. (ذوالقدر، 1387، 162) مقام معظم رهبری^(مدظله العالی) در یک نگاه راهبردی، بسیج را در عرصه وسیع تحقق جامعه اسلامی و در حوزه‌های پیچیده فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مسئول می‌دانند: «دامنه‌ی بسیج، بسیار وسیع است. بسیج را نباید در نیروی مقاومت بسیج خلاصه کرد. نیروی مقاومت بسیج با فعالیت و ابتکار و حضور خود، مانند لکوموتیوی است که قطار عظیم بسیج ملت ایران را به پیش می‌راند. بنابراین دامنه‌ی بسیج، بسیار وسیع‌تر از نیروی مقاومت بسیج است. کشور به نیروی مقاومت بسیج نیاز دارد؛ اما به بسیج عظیم مردمی در همه‌ی میدان‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و - آن وقتی که لازم باشد - نظامی نیز نیازمند است.» (بیانات در جمع نیروهای بسیجی، 1380/8/21) ایشان با هوشیاری و درایت، نیروی مقاومت بسیج را به سمت بسیج عظیم ملی در همه عرصه‌ها و اقشار رهنمون می‌سازد و بسیج را نماد حضور ملی و مقاومت ملی و آگاهی یک ملت می‌دانند. «بسیج نماد حضور ملی و مقاومت ملی و آگاهی یک ملت است؛ آن هم آگاهی همراه با تحرک، همراه با معنویت و همراه با اخلاص.» (بیانات در میدان صبحگاه ستاد نیروی مقاومت بسیج، 1384/6/2) «وقتی می‌گوییم «بسیج»، مراد ما فقط یک مجموعه‌ی نظامی و ملبس به لباس نظامی و آموزش‌های نظامی نیست، بلکه بسیج، یعنی مجموعه‌ی انسان‌هایی که نیروی خودشان را به میدان می‌آورند تا در جهاد عمومی کشور و ملت‌شان، در جهت رسیدن به قله‌ها، فعال باشند و با آنها همکاری کنند و در کارشان سهیم باشند؛ این، معنای بسیج است.» (بیانات در دیدار بسیجیان، 1384/9/7) در نتیجه، کارکرد بسیج صرفاً در عرصه نظامی نبوده^۴ بلکه عرصه حضور بسیج یک عرصه جهاد عمومی است و این معنای حقیقی و کامل از بسیج است.

◆ مفهوم حماسه (تعریف، کارکرد، نمونه‌ها)

تعریف حماسه

حماسه در لغت به معنای «شجاعت، دلآوری و دلیری» آمده است. (عمید، 1379، ص: 806) همچنین در فرهنگ فارسی معین نیز معنای حماسه با «دلیری کردن و شجاعت نمودن آمده و به نوعی از شعر که در آن از جنگ‌ها و دلآوری‌ها سخن رود»، اشاره شده است. (معین، 1382 ص: 985) کلمه حماسه به معنی شدت و صلابت است و گاه به معنی شجاعت و حمیت استعمال می‌شود. (شهیدمطهری، ج 17 ص: 24) حماسه واژه‌ای عربی و از ریشه «حمس» اخذ شده است. حمس جمع احمس است و آنان طایفه قریش و اولاد آنان و طایفه کنانه و جدیله قیس هستند. آنان حمس نام گرفته‌اند زیرا در دین خود تَحَمُّس یعنی شدت و استواری داشتند. و حماسه، شجاعت است. (همان، ص: 623) استاد شهید مرتضی مطهری

^۴ - عرصه‌ی حضور بسیج خیلی وسیع‌تر از عرصه‌ی نظامی است. اینی که من بارها گفتم و تکرار می‌کنم که نباید بسیج را یک نهاد نظامی به حساب آورد، تعارف نیست؛ بلکه حقیقت قضیه این است. (بیانات در دیدار اعضای بسیجی هیات علمی دانشگاه‌ها، 1389/4/2)

(رضوان... تعالی علیه) در جای دیگر می‌فرماید: حماسه عبارت است از نازیدن به چیزی یا موضوع نازیدن و افتخار، ولی به شرطی که یادآوری او هیجان در روح او به وجود آورد و او را به حرکت درآورد و آماده دفاع کند. و هم می‌توان حماسه را به «شور» ترجمه و تعریف کرد. (همان، ص: 635)

کارکردهای حماسه

حماسه در ادبیات تاریخی، ادبی، دینی و انقلابی ما از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و در مواضع و جایگاه‌های مختلفی به کار رفته است. در خصوص کارکردهای حماسه می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

سخن حماسی: سخن حماسی یعنی سخنی که در آن بویی از غیرت و شجاعت و مردانگی باشد، بویی از ایستادگی و مقاومت باشد. یک سخن یا منظومه، یک شعر یا نثر حماسی آن است که در روح انسانی جولان و هیجانی در جهت سلحشوری و مقاومت و ایستادگی و دفاع از عقیده ایجاد کند. (همان، ص: 26)

شخصیت حماسی: شخصیت حماسی آن کسی است که در روحش این موج وجود دارد؛ یک روحیه متموجی از عظمت، غیرت، حمیت، شجاعت، حس دفاع از حقوق و حس عدالتخواهی دارد. (همان، ص: 26)

شعر حماسی: شعر حماسی شعری است که روح غیرت و شجاعت و شدت و مقاومت را برمی‌انگیزد خواه خود مضمون حماسی باشد یا متضمن سرگذشت یک پهلوان و قهرمان باشد. بشر قهرمان دوست و قهرمان پرست است. شعر حماسی مثل: تن مرده و گریه دوستان به از زنده و خنده دشمنان (همان، ص: 624)

سخن حماسی، تاریخچه حماسی، شخصیت حماسی آن است که از لحاظ روحی غیرت و حمیت و شجاعت و سلحشوری را تحریک کند و از لحاظ بدنی خون را در عروق به جوش آورد، به بدن نیرو و حرارت و چابکی و چالاکی ببخشد، درواقع حیات تازه به بدن بدهد؛ به عبارت دیگر روحیه انقلاب و ثوره ایجاد کند، حس مقاومت در مقابل ستم و ستمگر به وجود آورد. (همان، ص: 630) حسین یک شخصیت حماسی، و حادثه کربلا یک داستان حماسی، و شعارهای حسینی شعارهای حماسی است. (همان، ص: 625)

حماسه در قرآن و نهج البلاغه

آیات حماسی قرآن مجید:

آیا در قرآن آیات حماسی هست؟ آیه «وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ»، و آیه کریمه «لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»... (وَلَا تَكُنْ عَبْدًا غَيْرَكَ وَقَدْ جَعَلَكَ اللَّهُ حُرًّا)» (همان، ص: 636) خدای متعال در سوره‌ی سراسر حماسه و درس فتح، بعد از آن که همه‌ی آیات حماسه را بیان می‌کند، درباره‌ی اصحاب پیغمبر می‌فرماید «اشداء علی الکفار رحماء بینهم» (پاسخ به پیام تبریک کاروان ورزشی ذوالفقار، 1379/08/11)

حماسه در نهج البلاغه:

جمله‌ای در نهج البلاغه است که حماسه است و یک مسلمان با شنیدن آن باید در روح خودش احساس حماسه کند. در روایتی آمده است؛ در اولین رویارویی علی علیه السلام در صفین با لشکر معاویه، امیرالمؤمنین در نظرش این بود که ابتدا جنگ نکند، نامه‌ها مبادله بشود، سفیرها مبادله بشوند بلکه این اختلاف حل بشود و مسلمین به روی یکدیگر شمشیر

نکشند. معاویه و اصحابش وقتی که آمدند، به خیال خودشان پیشدستی کردند، محل برداشتن آب از کنار فرات را اشغال نمودند تا لشکر امیرالمؤمنین که می‌رسد دسترسی به آب نداشته باشد و در مضیقه بی‌آبی قرار بگیرد و از این راه شکست بخورد. امیرالمؤمنین وقتی وارد شد دید اینها دست به چنین کاری زده‌اند. نامه‌ای نوشت، کسی را فرستاد که این کار را نکنید؛ ما که هنوز با یکدیگر جنگ نداریم، ما آمده‌ایم با هم صحبت کنیم، سفیر بفرستیم، ملاقات کنیم بلکه خداوند میان مسلمین اصلاح کند و جنگ صورت نگیرد. معاویه به هیچ شکل حاضر نشد، گفت ما این فرصتی را که داریم هرگز از دست نمی‌دهیم. چند بار حضرت این کار را کردند. هرچه گفتند که- به اصطلاح ما- از خر شیطان پایین بیا، ما که نمی‌توانیم با بی‌آبی صبر کنیم، اگر یک یا دو روز طول بکشد و آبدان تمام بشود مجبور خواهیم شد شمشیر بکشیم ولی من می‌خواهم فرصتی باشد تا مذاکره کنیم، گفت نمی‌شود که نمی‌شود. علی علیه السلام دید که چاره‌ای جز جنگ نیست. آمد برای اصحاب خودش خطابه مختصری خواند. ببینید این علی زاهد، این علی عابد، این علی متقی و پرهیزکار، این علی اهل آخرت، در

روحش چقدر حماسه و عظمت وجود دارد و چقدر شرافت انسانیت را حفظ می‌کند! (برخلاف زاهدان ما). فرمود: **قَدْ اسْتَطَعْتُمْ كُمْ الْقِتَالَ** (خطابه حماسی است) لشکریانم، سپاهیانم! اینها جنگ را مانند یک خوراک از شما می‌خواهند، شمشیرها را مثل یک خوراک از شما می‌خواهند، جنگ طلب شده‌اند. بعد فرمود: **رُؤُوا السُّيُوفَ مِنَ الدَّمَاءِ، تَرَوْوُا مِنَ الْمَاءِ حَالًا** که اینها چنین کردند، می‌دانید چه باید کرد؟ لشکریان من! تشنه مانده‌اید؟ یک راه بیشتر وجود ندارد: این شمشیرهای خودتان را از خون این پلیدها سیراب کنید تا خودتان سیراب شوید. بعد فرمود: **فَالْمَوْتُ فِي حَيَاتِكُمْ مَقْمُورِينَ وَ الْحَيَاةُ فِي مَوْتِكُمْ قَاهِرِينَ** (من خیال نمی‌کنم در همه خطابه‌های حماسی، جمله‌ای کوتاه به این رسایی و مهیجی وجود داشته باشد) معنی زندگی چیست؟ زندگی که نان خوردن و آب نوشیدن نیست، زندگی که خوابیدن نیست، زندگی که راه رفتن نیست. اگر بمیرید و پیروز باشید، آن وقت زنده هستید ولی اگر مغلوب دشمن باشید و زنده باشید، بدانید که مرده‌اید. (شهید مطهری، ج 23، ص: 630)

نمونه‌هایی از حرکت‌های حماسی

تاریخ اسلام و انقلاب اسلامی مردم ایران، سرشار از صحنه‌های حماسی است که توسط ملت قهرمان ایران خلق شده و در تاریخ ثبت گردیده است. در ذیل تعدادی از این نمونه‌ها را ذکر می‌کنیم که در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) مورد اشاره قرار گرفته است.

حماسه حسینی

«به قضیه‌ی عاشورا و کربلا برمی‌گردیم. می‌بینیم این جا هم با این که میدان حماسه و جنگ است.» (بیانات در دیدار با پاسداران، 1376/09/13)

حماسه دفاع مقدس

«حماسه‌ی ملت ایران در دفاع مقدس، نمایشگر قله‌ی ظرفیت‌های انسانی مردم این سرزمین خدایی است.» (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان، 1388/07/02)

حماسه فتح خرمشهر

«مبارزه‌ی وجدانه‌ی توأم با ایمان، در همه‌ی مراحل با پیروزی همراه است. همیشه هم که جنگ نیست؛ این مبارزه در میدان‌های اقتصادی و سیاسی و اجتماعی هم هست؛ این مبارزه در میدان درس و بحث و در میدان تولید هم هست. بنابراین همه‌جا مبارزه وجود دارد. یک وقت هم دشمن دیوانگی می‌کند؛ آنگاه مبارزه در میدان جنگ است. یک ملت وقتی به خود متکی شد، وقتی مؤمن شد، وقتی این ایمان را با عمل صالح و جهاد همراه کرد، در همه‌ی میدان‌ها پیروزی او قطعی است. درس خرمشهر برای ما این است؛ ملت ایران این درس را نباید فراموش کند.» (بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا، 1384/03/03)

حماسه 22 بهمن

«حماسه‌ای که دیروز در سالگرد انقلاب عظیم اسلامی آفریدید اوج همت و هوشیاری یک ملت آزاد و مستقل و زنده و حاضر در صحنه در برابر چشم جهانیان به نمایش گذاشت. (پیام تجلیل از شرکت مردم در حماسه 22 بهمن، 1384/11/23)

حماسه شرکت در انتخابات‌های مختلف

«در سال گذشته در دهمین انتخابات ریاست جمهوری، مردم دین مدار و انقلابی حماسه‌ای دیگر آفریدند و جلوه‌ای از دموکراسی واقعی و مردم سالاری دینی را در ایران اسلامی به نمایش گذاشته و علیرغم تبلیغات گسترده دشمنان و بدخواهان، با حضور چهل میلیونی در انتخاباتی کم نظیر و در کمال آزادی شرکت کرده و با اکثریت قاطع فرد مورد نظر خود را انتخاب کردند.» (پیام در موافقت با عفو و تخفیف مجازات تعدادی از محکومان قضایای پس از انتخابات، 1389/03/12)

حماسه 9 دی

«اینجا هم مردم آمدند توی میدان. بعد از آنکه باطنها ظاهر شد، در روز قدس مردم دیدند که اینها حرف دلشان چیست، در روز عاشورا فهمیدند که اینها عمق خواسته‌هایشان تا کجاست، مردم عزیز ما به میدان آمدند و حماسه‌ی نه دی را به راه انداختند. نه فقط در تهران، بلکه در سراسر کشور، میلیونها نفر در روز نهم دی، بعد هم بلافاصله در بیست و دوی بهمن آمدند توی میدان، غائله را ختم کردند. این، هنر مردم است.» (بیانات در بیست و دومین سالگرد رحلت امام خمینی^(ع)، 1390/03/14)

تمایز حرکت حماسی و غیر حماسی

شهید مطهری در تمایز روحیه حماسی و غیر حماسی می‌گوید: «اصطلاحی است که می‌گویند بعضی روحیه‌ها فاقد حماسه‌اند و بعضی دارای حماسه‌اند، و گفتیم که حماسه، نوعی احساس حقارت و تبعیت و شکست خوردگی می‌کنند، هیچ فکر و عقیده در دنیا عاری و خالی از حماسه؛ در خود، همه احساس حقارت و تبعیت و شکست خوردگی می‌کنند، اما چیز دیگر قابل تعلق و قابل دفاعی در روح آنها وجود ندارد، اگر دفاع کند فقط از مال و جان خود دفاع می‌کند، اما چیز دیگر قابل تعلق و قابل دفاعی ندارد از وطن و قومیت و نژاد و زبان و دین و آئین و حریت و کرامت ذاتی. در گفتار آنها هیچ گونه ابراز شخصیت دیده نمی‌شود، مانند حیوانی هستند که به سخن درآمدی باشد. ولی بعضیها در خود احساس شخصیت می‌کنند، نوعی حماسه در روح آنها هست.» (شهید مطهری، ج 17، ص: 635) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) حماسه را نوعی حرکتی

جهادگونه در جهت پرنمودن خلاها و ضعفهای ملت دانسته و می‌فرمایند: «حماسه یعنی واقعه‌ی جهادگونه و پرشور؛ این را باید ملت ایران و مسئولان کشور مورد نظر قرار دهند؛ ضعفها را، خلأها را پُر کنند؛ اول بشناسند. درهمه‌ی برنامه‌ریزی‌ها باید زندگی و معیشت طبقات ضعیف مورد توجه قرار گیرد؛ بعد برای آنها برنامه‌ریزی کنند. این می‌شود حماسه.» (بیانات در دیدار کارگران و فعالان بخش تولید کشور، 1392/2/7)

به طور کلی تفاوت حرکت حماسی و غیرحماسی را می‌توان در محورهای ذیل جستجو کرد:

الف) تقابل با دشمن

از مفروضات حرکت جهادی تلاش مجددانه در مقابل دشمن می‌باشد فلذا حضور حماسی در عرصه ای تعریف می‌شود که فرد یا جامعه ای خود را در برابر دشمنانی^۵ که قصد از بین بردن او را داشته باشند. انقلاب اسلامی از ابتدای پیروزی، ماهیتاً در برابر نظام استکباری و نظام سلطه جهانی قرار گرفت و نبردی تام را در عرصه‌های گوناگون اعم از عرصه سیاست، عرصه اقتصاد و عرصه فرهنگ و... شکل داده است.

ب) همراهی شور و شعور

در حرکت حماسی منطق و احساسات به صورت توأمان همراه هم می‌باشند و این دو با یکدیگر گره خورده اند. اگر حرکتی صرفاً دارای ابعاد عقلانی یا فقط دارای جنبه احساسی باشد، این نقش آفرینی حماسی نخواهد بود. بنابراین با توجه به مفهوم حماسه و کارکردهای آن می‌توان گزاره‌های ذیل را در خصوص حماسه و ویژگی‌های آن نتیجه گیری کرد:

- 1- حماسه به حرکتی پر شور و نشاط اطلاق می‌شود که در آن عناصری همچون شجاعت، صلابت و حمیت در کنار تدبیر و تعقل وجود داشته باشد. حماسه یعنی این که رفتارهای جمعی مردم در یک موضوع مشخص چنان باید پر قدرت و درخشان باشد که جز «حماسه» نتوان نام دیگری بر آن گذاشت.
- 2- حرکت‌ها و حضور حماسی همواره دارای یک ویژگی و نتیجه مشترک بوده اند و آن شکوه، اقتدار، عظمت و پیش روی جبهه حماسه ساز و خفت و زبونی، استیصال و عقب نشینی جبهه مقابل می‌گردد.
- 3- حماسه همواره در برابر فشار مضاعف دشمنان و مخالفان و در اثر مقاومت مستمر بوجود می‌آید. گویی که کسی انتظار بروز و بوجود آمدن آن را نداشته است. استاد شهید مرتضی مطهری در کتاب حماسه حسینی می‌فرماید: «حماسه در شرایط و فضای بسیار تاریک، ظلمانی، استبداد و ستم مطلق در یک جامعه تحقق پیدا می‌کند؛ در این فضا یک شعله حرکت کرده و فریاد عدالت سر می‌دهد و جنبشی است در یک سکون. در حالی که همه ساکن، ساکت و مرعوب‌اند.»

◆ مفهوم حماسه سیاسی

حماسه سیاسی ترکیبی وصفی متشکل از دو کلمه حماسه و سیاست می‌باشد که کلمه سیاسی به عنوان صفت برای حماسه قرار گرفته و به عبارتی نوع حماسه را توصیف می‌نماید. مقام معظم رهبری در توصیف مفهوم حماسه سیاسی

۵- جهاد یک بار معنایی ویژه‌ای دارد. هر تلاشی را نمی‌شود گفت جهاد. در جهاد، حضور و رویارویی با دشمن، مفروض است. (بیانات در جمع مردم و کارکنان

می‌فرمایند: «حماسه‌ی سیاسی یعنی حضور آگاهانه‌ی مردم در صحنه‌ی سیاست کشور و مدیریت کشور.» (بیانات در دیدار کارگران و فعالان بخش تولید کشور، 1392/2/7) گرچه تعریف واحد و مورد اجماعی از مفهوم «حماسه سیاسی» صورت نگرفته لکن با توجه به معنای ماهوی و به صورت کاربردی، حماسه سیاسی «حرکتی با شور و شوق همراه با قدرت و عظمت در حوزه سیاسی می‌باشد که موجب اقتدار و شکوه دوستان و ذلت و خواری دشمنان می‌گردد». به عبارت دیگر حماسه سیاسی به فعالیت‌هایی با شور و شعور و با صلابت و قدرت در حوزه سیاست اطلاق می‌شود.

هرچند که نمود عینی و شاخص حماسه‌ی سیاسی^۶ در سال 1392 را می‌توان در انتخابات خردادماه سال جاری انتظار داشت، اما باید دانست که منظور و مقصود رهبری از حماسه‌ی سیاسی، بسیار فراتر از انتخابات مهم پیش روست. به طور کلی حوزه عمل سیاسی در دو بعد داخلی (ملّی) و خارجی (بین‌المللی) تقسیم می‌گردد. از مظاهر و مصادیق عمل سیاسی در بُعد داخلی می‌توان به شرکت مردم در انتخابات‌های مختلف و یا حضور مردم در راهپیمایی‌ها و مناسبت‌های انقلاب اسلامی و همچنین استقبال مردم از مسئولان عالی رتبه نظام، نظیر رهبری یا رییس جمهور نام برد. به عبارت دیگر حماسه سیاسی در حوزه داخلی شامل حضور فراگیر مردم و مسئولین در صحنه‌های دفاع از انقلاب، نظام و ارتباط امام و امت و تعامل مطلوب مردم با حاکمیت در بزنگاه‌های حساس - که دشمنان به تبلیغات وسیع خود در رابطه با ناامید نمودن مردم از انقلاب می‌پردازند - می‌باشد. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در تحلیل کلان وضعیت نظام در حوزه سیاست داخلی با وجود توطئه‌ها و دسیسه‌های دشمنان، به حضور حماسی مردم اشاره می‌نماید: «در زمینه‌ی مسایل داخلی، مردم عزیز ما در آنجایی که امکان و موقعیت ابراز احساسات وجود داشت - عمدتاً در بیست و دوم بهمن سال ۹۱ - آنچه را که لازمه‌ی حماسه و شور بود، از خود نشان دادند؛ از سال‌های دیگر پرشورتر و متراکم‌تر در صحنه حاضر شدند. یک نمونه‌ی دیگر هم حضور مردم خراسان شمالی در بحبوحه‌ی تحریم‌ها بود، که نمونه و مستوره‌ای از وضعیت و روحیه‌ی ملت ایران را نشان می‌داد نسبت به نظام اسلامی و به مسئولان خدمتکار و خدمتگزار خودشان.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1392/1/1)

در بُعد بین‌الملل، عمل سیاسی در بستر دستگاه دیپلماسی و روابط بین‌الملل تعریف می‌گردد و در این حوزه دیپلماسی عمومی و دیپلماسی رسمی، نشان دهنده قدرت عمل سیاسی کشورها و ملتها می‌باشد. به عبارت دیگر نشان دادن نفوذ جمهوری اسلامی و قدرت الهام بخشی انقلاب اسلامی در میان ملت‌های مسلمان و آزادی‌خواه جهان و همچنین تحرک گسترده دیپلماتیک با کشورهای جهان علی‌رغم تبلیغات مسموم نظام سلطه در منزوی نمودن جمهوری اسلامی از مصادیق حماسه سیاسی در حوزه خارجی می‌باشد. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با نگاه دقیق شرایط نظام و انقلاب در سال 91 وضعیت عرصه سیاست خارجی انقلاب را اینگونه تحلیل می‌فرمایند: «در عرصه‌ی سیاست، از یک جهت همت آنها این بود که ملت ایران را منزوی کنند، از جهت دیگر ملت ایران را دچار دودلی و تردید کنند؛ همت آنها را کوتاه و ضعیف کنند. درست عکس این عمل شد؛ در واقع عکس این اتفاق افتاد. در زمینه‌ی انزوای ملت ایران، نه فقط نتوانستند سیاست‌های بین‌المللی و منطقی ما را محدود کنند، بلکه حتی نمونه‌هایی از قبیل اجلاس جنبش غیر متعهدها با حضور تعداد کثیری از سران و مسئولان کشورهای جهان در تهران تشکیل شد و عکس آنچه راکه دشمنان ما می‌خواستند، رقم

^۶ - انتخابات در کشور ما مظهر «حماسه‌ی سیاسی» است. (بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۲/۱/۱)

زد و نشان داد که جمهوری اسلامی نه فقط منزوی نیست، بلکه در دنیا با چشم تکریم و احترام به جمهوری اسلامی و به ایران اسلامی و به ملت عزیز ما نگریده می‌شود.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1392/1/1)

◆ مفهوم حماسه اقتصادی

با توجه به توضیحاتی که در قسمت قبل داده شد، «حماسه اقتصادی» به فعالیت‌هایی با شور و شعور همراه با صلابت و قدرت در حوزه اقتصاد اطلاق می‌شود. در نتیجه حماسه اقتصادی به معنای حرکتی با شور و تدبیر همراه با قدرت و عظمت در حوزه اقتصاد می‌باشد که توطئه‌های دشمن را خنثی نموده و موجب رضایت و خشنودی دوستان و ذلت و خواری دشمنان گردد.

پرواضح است که دشمنان انقلاب و کشور در چند سال گذشته تمرکز خود را بر حوزه اقتصاد گذاشته^۷ و در معنای واقعی کلمه، جنگ اقتصادی^۸ همه جانبه را با هدف به زانو درآوردن ملت ایران و کوتاه آمدن از خواسته‌های به حقیقت تدارک دیده اند. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) شعار سال‌های گذشته را در موضوع مسائل اقتصادی متمرکز نموده‌اند. شعارهایی همچون کار و همت مضاعف، اصلاح الگوی مصرف، جهاد اقتصادی، حمایت از تولید ملی و کار و سرمایه ایرانی برای کسانی که از شرایط کشور آگاهی کافی دارند، نشان دهنده نگاه راهبردی ایشان به مسائل کشور و آگاهی از توطئه‌های دشمنان است. در این راستا زیرساخت‌های اقتصادی کشور به یمن تلاش‌ها و اقدامات گسترده سال‌های گذشته، مهیای یک جهش بزرگ اقتصادی دیگر است.

◆ ارتباط حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی

حماسه‌ی سیاسی و حماسه‌ی اقتصادی، دو امر جداگانه و مجزای از یکدیگر نبوده و در واقع می‌توان حماسه‌ی سیاسی و حماسه‌ی اقتصادی را دو راهبرد وابسته و موازی با هم دانست که وقوع و تثبیت هر کدام به وقوع و رشد دیگری وابسته است. «حماسه‌ی سیاسی و حماسه‌ی اقتصادی، دوتوآمانند؛ هر کدامی دیگری را تقویت می‌کند و حفظ می‌کند و نگه می‌دارد.» (بیانات در دیدار کارگران و فعالان بخش تولید کشور، 1392/2/7)

در پی تشریح این رابطه، گزاره‌های ذیل مطرح می‌باشد:

گزاره اول: سیاست و اقتصاد از محورهای اصلی پیشرفت کشور

ارتباط و تعامل سیاست و اقتصاد قابل انکار نیست. به ویژه سیاست همیشه بر اقتصاد تأثیر تعیین کننده دارد و البته از آن به شدت اثرپذیر است. مبارزات انبیاء با فقر و محرومیت از یک سو و با تکاثر و افزون طلبی و سرمایه‌داری خون آشام از سوی دیگر در کنار مبارزه با طاغوت‌ها و سلطه‌های نامشروع، حماسه‌های سیاسی و اقتصادی فراوانی را در تاریخ مبارزات انبیاء به یادگار گذاشته است. همیشه در کنار رویارویی با فراعنه و نمرودها مقابله با قارون‌ها نیز وجود داشته است. این ارتباط به گونه‌ای است که استقلال سیاسی بدون استقلال اقتصادی و بالعکس حداقل در تجربه تاریخی وجود ندارد. بلکه

۷- امروز دشمن برای مبارزه‌ی با اسلام و جمهوری اسلامی، بر روی مسأله‌ی اقتصاد متمرکز شده است. (بیانات در دیدار هزاران نفر از کارگران سراسر کشور، ۱۳۹۰/۲/۷)

۸- سیاست استکباری، زمین زدن ملت ایران و نظام جمهوری اسلامی از راه اقتصاد است. هدف تحریم‌ها، فلج کردن اقتصادی است. (بیانات در دیدار فعالان بخش های اقتصادی کشور، ۱۳۹۰/۵/۲۶)

در هم تنیدگی سیاست و اقتصاد در قرون اخیر به شدت افزایش یافته و هیچ سیاستی بدون ابعاد اقتصادی و هیچ اقتصادی بدون ابعاد سیاسی یافت نمی‌شود. نظام سلطه، اقتصاد را اهرم سیاست و فرهنگ را دام هر دو و توان نظامی را پشتوانه اهداف و سلطه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود قرار داده است. امروزه سیاسی‌ترین موضوعات، اقتصادی‌ترین آنهاست. (علی اکبری، 1392ص: 8)

گزاره دوم: حماسه اقتصادی نیازمند انتخابات پرشور و انتخاب اصلح

کنار هم آوردن حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی، گویای این مهم است که بخش اعظم حماسه اقتصادی، بر دوش دولت بعدی است. دولت جدید و منتخب مردم، باید با همتی مضاعف نقش خود را در خلق حماسه اقتصادی ایفا کند. در نتیجه حماسه سیاسی و اقتصادی در ارتباطی درهم تنیده با هم خلق می‌شود، به این معنا که هرگونه تحول و دگرگونی در حوزه سیاسی موجب تغییراتی در بعد اقتصادی کشور می‌گردد و متقابلاً رشد و توسعه اقتصادی باعث تحول عمیق در عرصه فعالیت‌های سیاسی و تقویت پشتوانه مردمی و ارتقای تاثیر و نفوذ در معادلات جهانی می‌گردد.

♦ تصویر خلق حماسه سیاسی و اقتصادی

در قسمت‌های قبل به تفصیل به تعریف و مفهوم حماسه و کارکردهای آن و همچنین مفهوم حماسه سیاسی و اقتصادی و ارتباط آن با یکدیگر پرداختیم. اما لازم است به منظور نتیجه‌گیری و پاسخ به سوال اصلی، تصویری از خلق حماسه سیاسی و اقتصادی با توجه به منویات و اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در ذهن خواننده مجسم نموده تا نقش بسیج را در تحقق آن جستجو نماییم.

«ایجاد تصویر ذهنی یکی از مؤثرترین و در عین حال کم هزینه‌ترین روشهای اداره سیستم‌ها و جامعه است. به بیان دیگر تصویرسازی‌ها چه از نوع مثبت یا منفی، نگرش‌ها را دستخوش تغییر کرده و رفتارهای مناسب با آن را شکل می‌دهند. از همین رو تصاویر در فضای ارتباطی جدید می‌توانند اقتدارآفرین یا برعکس تضعیف‌کننده باشد. قدرت تصویرسازی به قدری است که حتی اگر منطبق با واقعیت نباشد اثر خود را می‌گذارد. چنانچه نای می‌گوید: اگرچه تصاویر ممکن است با واقعیت منطبق نباشد اما آنچه مبنای تصمیم‌گیری و عمل واقع می‌شود، تصاویر موجود از بازیگران می‌باشد. بنابراین بر اساس این نظریه هر قدر یک بازیگر بتواند تصاویری مثبت و اقتدارآمیز از خود برای دیگران اعم از مخالف، دشمن، بی طرف و دوست ارائه دهد، به همان میزان در تصمیمات، سیاست‌ها و راهبردهای آنها می‌تواند تاثیرگذار باشد. به همین ترتیب هر قدر بازیگری بتواند تصاویر واقعی‌تری به بازیگران منتقل نماید، تاثیرگذاری اش بر نگرش‌ها و رفتارهای آنها بیشتر و بادوام تر خواهد بود.» (گاهنامه سخن هادی، شماره 53، ص 7)

1) ایجاد شور، نشاط و بصیرت سیاسی در جامعه

- شرکت گسترده و حداکثری مردم در یازدهمین انتخابات ریاست جمهوری «در انتخابات، از همه مهم‌تر حضور مردم، شرکت مردم - که بایستی وسیع و گسترده باشد.» (بیانات در جمع روحانیون شیعه و اهل سنت کرمانشاه، 1390/07/20)
- انتخاب رییس جمهور اصلح و دارای صرفه و صلاح برای کشور و نظام «همچنان که شرکت در انتخابات یک وظیفه است، گزینش خوب و آگاهانه هم یک وظیفه است.» (بیانات در دیدار روحانیون و مبلغان، 1376/02/13)
- برگزاری انتخابات آرام، سالم و قانونمند بدون جنجال آفرینی و فتنه‌گری «انتخابات برای کشور مایه‌ی آبروست، مایه‌ی افتخار است. همه مراقب باشند که انتخابات مایه‌ی بی‌آبرویی برای کشور نشود.» (بیانات در دیدار کارگزاران حج، 1391/07/4)

2) اتحاد و یکپارچگی مسئولان و مردم و پرهیز از منازعه و کشاندن اختلافات به سطح جامعه

- «امروز ما احتیاج داریم به اتحاد و یکپارچگی. بهانه‌های اختلاف زیاد است. گاهی در یک قضیه‌ی سلیقه‌ی یک نفر، دو نفر با هم یکسان نیست؛ این نباید بهانه‌ی اختلاف بشود... اختلاف در درون، منازعه در درون، موجب فشل می‌شود. قرآن به ما تعلیم می‌دهد: «ولا تنازعوا فتشبعوا و تذهب ریحکم» اگر منازعه کنیم، سر مسایل گوناگون - مسایل سیاسی، مسائل اقتصادی، مسائل شخصیتی - دست‌به‌یقه شویم، دشمن ما جری می‌شود.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 91/1/1)

3) قرار گرفتن جمهوری اسلامی به عنوان کانون توجه جهان با دیپلماسی فعال و روابط گسترده بین‌المللی و

برگزاری اجلاس‌های مختلف

- «قیام دولت اسلامی در ایران و برافراشتن پرچم توحید در این کشور - این مرکز حساس و منطقه‌ی مهم - امت اسلامی را به هیجان آورد و بیدار کرد؛ آنها را به سرنوشت و قدرت خودشان امیدوار کرد و به آنها اعتماد به نفس داد.» (بیانات در دیدار کارگزاران نظام و سفرای کشورهای اسلامی، 1384/2/6)

4) عزت و سرافرازی جمهوری اسلامی در بین ملت‌ها و افزایش قدرت الهام بخشی

- «با تشکیل جمهوری اسلامی در ایران، مسلمانان در همه‌ی جهان هویتی تازه یافتند و احساس عزت و شخصیت اسلامی، در آنان دمیده شد، کوشش مستمری که در طول ده‌ها سال از سوی قدرت‌های استعماری و استکباری برای تحقیر مسلمانی و مسلمانان به کار رفته بود، نقش بر آب گشت و در همه جای دنیای اسلام روحیه‌ی افتخار به اسلام و مسلمان بودن رو به رشد و گسترش گذاشت.» (پیام به مناسبت بیستمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، 1377/11/21)

1) حرکت جهادگونه مسئولان و ملت در عرصه اقتصاد کشور

«از مسئولان کشور چه در دولت، چه در مجلس، چه در بخش‌های دیگری که مربوط به مسائل اقتصادی می‌شوند و همچنین از ملت عزیزمان انتظار دارم که در عرصه اقتصادی با حرکت جهادگونه کار کنند. حرکت طبیعی کافی نیست، باید در این میدان، حرکت جهشی و مجاهدانه داشته باشیم.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1390/1/1)

2) خنثی شدن تحریم‌های همه جانبه دشمنان

«تحریم‌ها را خنثی کنید. تدبیر دشمن هیكل مند و لیکن در واقع کم‌زور را خنثی کنید. وقتی که ما این حجم عظیم ظاهری نظامی و اقتصادی استکبار را در مقابل خودمان مشاهده می‌کنیم، انسان به یاد گربه‌ی کارتون «تام و جری» می‌افتد! تحرک زیاد و های و هویس زیاد و حجمش بزرگ، اما نتیجه‌ی کارش نه آنچنان که خودش انتظار دارد یا بینندگان انتظار دارند. واقعاً همین جوری است. این به زیرکی شما بستگی دارد.» (بیانات در دیدار رییس جمهوری و اعضای هیات دولت، 1390/6/6)

3) مقاوم شدن کشور در مقابل فشارها و تهدیدات دشمنان

«اگر کشور در مقابل فشارهای دشمن - از جمله در مقابل همین تحریم‌ها و از این چیزها - مقاومت مدبرانه بکند، نه فقط این حربه گند خواهد شد، بلکه در آینده هم امکان تکرار چنین چیزهایی دیگر وجود نخواهد داشت؛ چون این یک گذرگاه است، این یک برهه است؛ کشور از این برهه عبور خواهد کرد.» (بیانات در جمع کارگزاران نظام، 1391/5/3)

4) دستیابی به عزت ملی در مسائل اقتصادی با خودکفایی در کلیه زمینه‌ها

«عزت ملی در مسائل اقتصادی به این است که کشور به قدرت خودکفایی برسد، بتواند اگر چیزی از دنیا نیاز دارد، می‌گیرد، چیزی هم دنیا به او نیاز داشته باشد و در مقابل از او بگیرد؛ مغلوب نباشد، مقهور نباشد.» (بیانات در بیستمین سالگرد رحلت امام خمینی^(ع)، 1388/3/14)

5) شکل‌گیری بلوک مقتدر اقتصادی با همکاری کشورهای اسلامی

«دنیای اسلام هم می‌تواند با همکاری، یک بلوک مقتدر اقتصادی به‌وجود بیاورد.» (بیانات در دیدار اقتصاددانان شرکت کننده در اجلاس بانک توسعه اسلامی، 1383/6/25)

6) کاهش حداکثری وابستگی اقتصاد کشور به نفت

«ما باید اقتصاد خودمان را از نفت جدا کنیم؛ دولت‌های ما در برنامه‌های اساسی خودشان این را بگنجانند.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1392/1/1)

7) رونق تولید ملی و ایجاد رفاه در سطح جامعه با تکیه بر اقتصاد مقاومتی

▪ توجه جدی و حمایت دائمی از بخش تولید ملی

«در عرصه‌ی اقتصاد، به تولید ملی باید توجه شود؛ همچنان که در شعار سال گذشته بود. البته کارهایی هم انجام گرفت؛ منتها ترویج تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی، یک مسأله‌ی بلند مدت است؛ در یک سال به سرانجام نمی‌رسد.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1392/1/1)

▪ جلوگیری از خام‌فروشی

«تحصیل ثروت از راه فروش منابع تمام‌شدنی مثل نفت و امثال نفت، رونق نیست، پیشرفت نیست؛ این خودگول‌زدن است.» (بیانات در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش بنیان، 1391/05/8)

▪ تقویت صادرات غیر نفتی

«از جمله‌ی کارهایی که باز همت مضاعف را در زمینه‌ی اقتصاد نشان می‌دهد، افزایش صادرات غیرنفتی است.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1390/1/1)

▪ تقویت پول ملی و مهار تورم و گرانی

«تقویت پول ملی، مهار تورم و گرانی، کم کردن شکاف و فاصله بین دهک‌های بالا و پایین جامعه و از این قبیل است. این سیاست‌ها باید به برنامه تبدیل شود.» (بیانات در دیدار با کارگزاران نظام، 1384/8/8)

▪ پرهیز از استفاده الگوهای غربی در موضوع اقتصاد

«من توصیه نمی‌کنم همه‌ی آن فرمول‌ها و شیوه‌های اقتصادی را که امروز اقتصاد بین‌المللی دارد به کشورها دیکته می‌کند، شما از آنها پیروی کنید؛ نه، اینکه درست عکس نظر ماست.» (بیانات در دیدار اعضای هیات دولت، 1388/6/16)

▪ حمایت از بخش تعاون

«یکی از چیزهایی هم که خیلی لازم است، مسأله‌ی برنامه‌ی جامع برای رشد بخش تعاون است؛ که ما در همین سیاست‌های اصل 44 روی مسأله‌ی تعاون تکیه کردیم و این باید انجام بگیرد.» (بیانات در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور، 1390/5/26)

▪ حمایت از اشتغال‌زایی و مهار بیکاری

«کاهش نرخ بیکاری و افزایش اشتغال در کشور، از جمله‌ی مسائل بسیار اساسی و مهم است.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1390/1/1)

▪ مردمی نمودن اقتصاد با حمایت از خصوصی‌سازی

«مردمی کردن اقتصاد، جزو الزامات اقتصاد مقاومتی است. این سیاست‌های اصل 44 که اعلام شد، می‌تواند یک تحول به وجود بیاورد؛ و این کار باید انجام بگیرد.» (بیانات در دیدار کارگزاران نظام، 1391/5/3)

▪ توسعه و حمایت از شرکت‌های دانش بنیان

«ما اگر خواهیم از این وضعیت نجات پیدا کنیم، خواهیم به رشد اقتصادی حقیقی نائل شویم، راهش تکیه‌ی به علم است؛ این هم‌اکنون راه تقویت همین شرکت‌های دانش بنیان، عملی است. ما باید به این سمت برویم.» (بیانات در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش بنیان، 1391/05/08)

▪ به وجود آمدن حالت متناسب اسلامی در میدان کار و تلاش کشور
«که ما هنوز آن حالت لازم متناسب اسلامی را در میدان کار و اینها در خودمان به وجود نیاوردیم؛ یک قدری دچار تنبلی هستیم ... باید تنبلی را کنار بگذاریم.» (بیانات در دیدار کارگزاران نظام، 1391/5/3)

▪ اصلاح ساختار مالیاتی

▪ پرهیز از روزمره‌گی و بی حساب و کتابی در برنامه‌های اقتصادی
«در مسائل اقتصادی از بی حساب و کتابی خیلی باید ترسید. البته بی حساب و کتابی در همه جا بد است، اما در مسائل اقتصادی آثارش خیلی زود بروز می‌کند و گاهی اثرات سنگینی را می‌گذارد.» (بیانات در دیدار اعضای هیات دولت، 1388/6/16)

▪ مدیریت مصرف

«مسأله‌ی مدیریت مصرف، یکی از ارکان اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی مصرف متعادل و پرهیز از اسراف و تبذیر.»
(بیانات در دیدار کارگزاران نظام، 1391/5/3)

▪ بازنگری در سیاست‌های واردات کشور

«در زمینه‌ی سیاست‌های واردات، یک بازنگری جدی بکنید؛ به خصوص در کالاهایی که ما مزیت تولیدی داریم؛ چه صنعتی، چه کشاورزی.» (بیانات در دیدار رییس جمهوری و اعضای هیات دولت، 1390/6/6)

▪ استفاده مردم از کالاها و محصولات ایرانی

«یکی از قلم‌های مجاهدت اقتصادی مردم این است که بروند سراغ کالای ساخت داخل؛ آن را بخواهند.» (بیانات در دیدار هزاران نفر از کارگران سراسر کشور، 1390/02/07)

▪ ارتقای کیفیت و مرغوبیت تولیدات داخلی

«کالای ساخت داخل بایستی قانع کننده باشد؛ بایستی دوامش، استحکامش، مرغوبیتش جوری باشد که مشتری را قانع کند.» (بیانات در دیدار هزاران نفر از کارگران سراسر کشور، 1390/02/07)

8) شکل‌گیری سبک زندگی اسلامی⁹ در جامعه و پرهیز از تقلید سبک و سلوکه زندگی غربی

«ما برای ساختن این بخش از تمدن نوین اسلامی، به شدت باید از تقلید پرهیز کنیم؛ تقلید از آن کسانی که سعی دارند روش‌های زندگی و سبک و سلوک زندگی را به ملتها تحمیل کنند. امروز مظهر کامل و تنها مظهر این زورگویی و تحمیل، تمدن غربی است.» (بیانات در دیدار کارگزاران حج، 1391/07/3)

9) ارائه خدمات گسترده اقتصادی به مردم خصوصاً مناطق محروم (اشتغال زایی، مسکن روستایی و شهری،

ایجاد بزرگراه‌ها و خطوط هوای و ...)

9- یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن، رفتار اجتماعی، شیوه‌ی زیستن. (بیانات در دیدار کارگزاران حج، 1391/07/3)

«دفاع از قشرهای محروم - که صاحبان واقعی انقلابند - باید در رأس همه‌ی برنامه‌ریزی‌های کشور و محور کلیه‌ی تحرکات اقتصادی در بخش‌های مختلف آن باشد.» (بیانات در مراسم دومین سالگرد رحلت امام خمینی^(ره)، 1370/3/13)

10) نزدیک شدن به عدالت اجتماعی در سطح کشور

«پرکردن شکاف اقتصادی در بین مردم و رفع تبعیض در استفاده‌ی از منابع گوناگون ملی در میان طبقات مردم، مهم‌ترین و سخت‌ترین مسئولیت ماست.» (بیانات در مراسم پانزدهمین سالگرد رحلت امام خمینی^(ره)، 1383/3/14)

11) ریشه کن شدن مفسد اقتصادی از مجموعه نظام و کشور

«مفسد اقتصادی، جریان آلوده‌ای است که اگر جلوگیری و با آن مبارزه نشود، کل فضا را آلوده خواهد کرد. بحث یک جرم منفرد و تک افتاده نیست؛ برخورد با مفسد اقتصادی برای نظام اهمیت حیاتی دارد.» (بیانات در دیدار رییس، معاونان و کارکنان قوه قضائیه، 1381/4/5)

12) اقتدار اقتصادی و حضور مؤثر در بازارهای اقتصادی دنیا

«یک رکن اقتدار ملی، اقتدار اقتصادی است؛ یعنی کشور از لحاظ اقتصادی بتواند پول ملی خودش را تقویت کند؛ در بازارهای اقتصادی دنیا حضور تأثیرگذار داشته باشد؛ در بهبود وضع اقتصادی کشور از امکانات خودش استفاده کند؛ فقر را در کشور ریشه کن و یا حداقل کم کند و بتواند به عنوان یک کشور ثروتمند و غنی، در مقابل چشم دنیا، کارایی نظام خودش را نشان دهد. این می‌شود اقتدار اقتصادی.» (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، 1380/2/28)

بسیج تحت زعامت ولیّ امر مسلمین و فرمانده معظّم کلّ قوا، توفیق پاسداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن را بر عهده داشته و همواره بر این باور است که سخنان، تدابیر و رهنمودهای حکیم فرزانه و فقیه آگاه به زمان، حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) برنامه سعادت، گنجینه هدایت و رمز و راز موفقیت بوده و بدون شک این نورافکن هم‌چنان که راه را روشن و پیمودن آن را در عصر هولبار فتنه میسر می‌سازد؛ انتظارات بحقّی است که خدای ناکرده در صورت بی‌توجهی و سهل‌انگاری، موجب خسران دنیوی و آخروی جبران‌ناپذیری برای اعضای بسیج خواهد شد. بسیج با افتخار اعلام می‌کند که خود را همواره با قطب‌نمای «ولایت‌فقیه» تنظیم نموده و در هر شرایطی، تدابیر، فرامین و سخنان مقام منیع ولایت را فصل الخطاب همه سخنان، در همه شرایط و امور دانسته و در عمل به موقع منویات، فرامین، توصیه‌ها و رهنمودهای او کوشا خواهد بود.» (تصویر مطلوب سپاه، 1391، ص 12) بسیج با داشتن بخش عظیمی از جامعه فعال کشور می‌تواند نقش بسزایی را در خلق حماسه سیاسی و اقتصادی ایفا نماید که در ذیل به گوشه‌ای از مسئولیت این نهاد انقلابی اشاره خواهیم نمود:

◆ نقش بسیج در تحقق حماسه سیاسی

1- کمک به تحقق راهبرد مشارکت حداکثری در عرصه‌های حماسه سیاسی بویژه در انتخابات (مظهر حماسه

سیاسی) با:

- ایجاد شور و نشاط انتخاباتی در سطح جامعه با برپایی نشست‌های بصیرت سیاسی از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین
- تبیین نقشه شوم دشمنان در جهت دلسرد نمودن مردم و تضعیف پایه‌های مردمی نظام از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین
- تبیین موقعیت راهبردی جمهوری اسلامی در جهان اسلام و دنیا و عبور از پیچ تاریخی زمان از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین
- تبیین دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه‌های مختلف به رغم تهدیدات گسترده دشمنان از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین
- تبیین نقش الهام بخش جمهوری اسلامی در بیداری اسلامی منطقه از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین
- تامین امنیت انتخابات با اشراف اطلاعاتی و خنثی نمودن جنجال آفرینی و فتنه‌گری دشمنان

2- کمک به تحقق راهبرد انتخاب اصلاح توسط مردم با:

- گفتمان سازی شاخصهای اعلام شده توسط مقام معظم رهبری در سطح جامعه
- بصیرت افزایی و تبیین گرایش‌ها و جریانهای سیاسی جامعه از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین

3- کمک به اتحاد مسئولان و کاهش اختلافات سلیقه:

- بصیرت افزایی در جهت تبیین تهدیدات دشمنان برای مسئولان و اولویت داشتن آن نسبت به مسائل فرعی و درجه دو

4- کمک به دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی با ورود فعال بسیج و بسیجیان (دانشجویان، تجار، ورزشکاران، هنرمندان بسیجی و ...) در کشورهای مختلف

◆ نقش بسیج در تحقق حماسه اقتصادی

1- کمک به تحقق راهبرد خنثی نمودن و دور زدن تحریم‌های اقتصادی دشمنان از طریق

- راه اندازی اتاقهای فکر با حضور نخبگان (اساتید و دانشجویان) بسیجی و ارائه ایده‌ها راه‌کارهای ابتکاری مختلف به دستگاه‌های اجرایی کشور
- حضور مؤثر در عرصه‌های راهبردی اقتصادی و پرنمودن خلأ حضور کشورهای خارجی به ویژه در صنعت نفت و گاز

- تأسیس شرکت‌های تجاری واردکننده در جهت تأمین کالاهای اساسی و راهبردی کشور

2- کمک به تحقق راهبرد جلوگیری از خام‌فروشی از طریق

- حضور مؤثر در صنایع تبدیلی نفت و گاز به ویژه صنعت پتروشیمی در راستای کمک به تحقق راهبردی جلوگیری از خام‌فروشی
- توسعه شرکت‌های دانش بنیان توسط مراکز علمی تحقیقاتی بسیج و سپاه و استفاده از نخبگان (سرباز و بسیجی) کشور

- حمایت نظام‌مند از شرکت‌های دانش بنیان فعال در سطح کشور

3- کمک به تحقق راهبرد اصلاح الگوی مصرف از طریق

- استفاده حداکثری از تولیدات ملی و محصولات داخلی در سطح سپاه و بسیج
- صرفه جویی حداکثری بویژه در انرژی در پادگان‌ها و مراکز سپاه و بسیج
- تبیین اصلاح الگوی مصرف در سطح جامعه از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین

4- کمک به تحقق راهبرد محرومیت‌زدایی و ایجاد رفاه نسبی در مناطق مستضعف و محروم از طریق

- تقویت قرارگاه سازندگی کوثر جهت حضور فعال و گسترده در مناطق محروم
- تقویت اردوهای جهادی و استفاده از این پتانسیل در جهت محرومیت‌زدایی از سطح کشور

5- کمک به تحقق راهبرد شکل‌گیری سبک زندگی اسلامی-ایرانی در کشور

- تشکیل اتاق‌های فکر در سطح دانشگاه‌ها و مراکز فکری سپاه و بسیج با محوریت شکل‌گیری سبک زندگی

اسلامی-ایرانی

- پیشگامی بسیج و قرار گرفتن به عنوان الگوی تحقق سبک زندگی اسلامی-ایرانی
- گفتمان سازی جهاد فی سبیل الله در همه عرصه‌ها و ترویج فرهنگ انجام کار و وظیفه برای رضای خدا در سطح جامعه از طریق رسانه‌های وابسته و حلقه‌های صالحین

◆ نقش بسیجیان در تحقق حماسه سیاسی

- 1- حضور پرشور و گسترده جمعی در همه عرصه‌های و مناسبات سیاسی انقلاب اسلامی (انتخابات، راهپیمایی‌ها، نماز جمعه، استقبال از مقام معظم رهبری) به ویژه در انتخابات یازدهم ریاست جمهوری به همراه خانواده
- 2- بصیرت‌افزایی و تبیین گرایش‌ها و جریان‌های سیاسی جامعه توسط بسیجیان در سطح خانواده، فامیل، مسجد و ...
- 3- گفتمان سازی شاخص‌های اعلام شده توسط مقام معظم رهبری در سطح جامعه توسط بسیجیان در سطح خانواده، فامیل، مسجد و ...
- 4- تبیین و تشریح موقعیت حساس جمهوری اسلامی در جهان و عبور از پیچ تاریخی در سطح جامعه (هر بسیجی به عنوان یک رسانه در خدمت انقلاب)

◆ نقش بسیجیان در تحقق حماسه اقتصادی

- 1- استفاده از محصولات و تولیدات داخلی و ملی در سطح خانواده بسیجیان
- 2- امر به معروف و توصیه به خود و دیگران در مصرف محصولات ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی
- 3- صرفه‌جویی در مصرف و مدیریت مصرف در سطح خانواده پاسداران و بسیجیان
- 4- تلاش و کوشش جهادگونه، حماسی و اثربخش در عرصه مسئولیتی خود (هر فرد مسئولیت خود را به مثابه تنگه حساسی بداند)
- 5- نقد منصفانه و اصلاح برخی از امور و فرآیندهای زائد و بدون اهمیت و اولویت دادن مسایل مهم و کلیدی با توجه به کمبود منابع
- 6- تلاش در جهت تحقق سبک زندگی اسلامی ایرانی توسط آحاد بسیجیان
- 7- شرکت فعال در اردوهای جهادی و کمک به محرومیت‌زدایی کشور

- 1- قرآن کریم.
- 2- نهج البلاغه.
- 3- احمدی، مهدی (1391)، "تبیین سیستمی رهنمودهای مقام معظم رهبری در خصوص جهاد اقتصادی"، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال پانزدهم، شماره 55، 33.
- 4- رضوانی، روح الله (1389)، "تحلیل محتوا"، مجله پژوهش، سال دوم، ش 1 (بهار و تابستان).
- 5- سند تصویر مطلوب سپاه (1391)، معاونت طرح و برنامه‌ریزی راهبردی سپاه، تهران.
- 6- فرهادی، محمد (1381)، "بررسی و تحلیل بسیج از دیدگاه مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای"، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، شماره 16.
- 7- بی‌نا (1392)، "رمزگشایی حماسه سیاسی"، گاهنامه سخن هادی، شماره 53 تهران، معاونت سیاسی حوزه نمایندگی ولی فقیه در سپاه.
- 8- احسان دوست، علیرضا (1379)، بررسی و تبیین نقش بسیج (ارتش بیست میلیونی) در امنیت ملی جمهوری اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.
- 9- حبیبی، محمدباقر (1383)، شاخصهای فرهنگ و تفکر بسیج (رویکرد پژوهشی)، تهران، سازمان تحقیقات و مطالعات بسیج.
- 10- حدیث ولایت (نرم‌افزار- ویرایش دوم)، مجموعه بیانات و پیام‌ها و رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، حفظ و نشر آثار حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی).
- 11- ذوالقدر، محمدباقر (1387)، طراحی و تبیین الگوی توسعه مدیران سطح عملیاتی نیروی مقاومت بسیج، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- 12- رایف، دانیل؛ استفن لیسسی و فردریک جی. فیکو (1385)؛ تحلیل پیام‌های رسانه‌ای (کاربرد تحلیل محتوای کمی در تحقیق)، ترجمه مهدخت بروجردی علوی، تهران، سروش، ج دوم.
- 13- رفیع‌پور، فرامرز (1382)، تکنیک‌های خاص تحقیق در علوم اجتماعی، تهران، انتشار.
- 14- ساروخانی، باقر (1382)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- 15- سیدامامی، کاووس (1386)، پژوهش در علوم سیاسی (رویکردهای اثبات‌گرا، تفسیری و انتقادی)، تهران، دانشگاه امام صادق.
- 16- طالقانی، محمود (1381)، روش تحقیق نظری، قم، دانشگاه پیام نور، ج ششم.
- 17- عمید، حسن (1379)، فرهنگ فارسی عمید، انتشارات امیرکبیر، تهران.
- 18- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار شهید مطهری، انتشارات صدرا، تهران.
- 19- معین، محمد (1382)، فرهنگ فارسی معین، انتشارات سی‌گل، تهران.
- 20- نورایی، منوچهر (1380)، روند تاریخی ارتش و بسیج ملی در ایران، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.

21- علی اکبری، حسن(1392)، نکته‌هایی پیرامون شعار سال 92، سایت حرف آخر.